

Oktet Schuberta

NFM Ensemble:

Marcin Danilewski – skrzypce

Wojciech Hazuka – skrzypce

Artur Tokarek – altówka

Jan Skopowski – wiolonczela

Janusz Musiał – kontrabas

Maciej Dobosz – klarnet

Alicja Kieruzalska – fagot

Mateusz Feliński – róg

Program

Franz Schubert (1797–1828)

Oktet F-dur D 803 [70']

I. *Adagio* – *Allegro* – *Più allegro*

II. *Adagio*

III. *Allegro vivace* – *Trio* – *Allegro vivace*

IV. *Andante* – *Variations I–VII* – *Più lento*

V. *Menuetto. Allegretto* – *Trio* – *Menuetto* – *Coda*

VI. *Andante molto* – *Allegro* – *Andante molto* – *Allegro molto*

Muzyka kameralna, szczególnie ta z pogranicza klasycyzmu i romantyzmu, zazwyczaj przywodzi na myśl gatunki na mniejsze składy – trio, kwartet czy kwintet smyczkowy bądź fortepianowy. Kojarzy się także z drobniejszymi rozmiarami dzieł przeznaczonych na tego typu obsadę. Wśród nich można jednak odnaleźć prawdziwie bogate brzmieniowo, rozbudowane kompozycje, czego doskonałym przykładem jest *Oktet F-dur* Franza Schuberta – do dziś będący jednym z najpopularniejszych dzieł w twórczości kameralnej kompozytora.

Franz Schubert zapisał się na kartach historii jako prekursor romantyzmu w muzyce. Jego wczesne utwory nawiązują do tradycji i wzorców klasycznych odnoszących się do Josepha Haydna, Wolfganga Amadeusza Mozarta i Ludwiga van Beethovena. Jednak z biegiem czasu wyraźnie krystalizuje się jego indywidualny styl kompozytorski, odznaczający się innowacyjnym podejściem do zagadnień formy czy harmoniki. Schubert był przede wszystkim kompozytorem lirycznym, zaliczanym do grona melodystów – jego spuścizna, niezależnie od gatunku, jakim operował, przepełniona była ogromem emocji, co odzwierciedlało się w pełnych kolorytu zwrotach melodyczno-harmonicznych. Bliskim jego sercu gatunkiem były pieśni, które stanowiły dla kompozytora rodzaj osobistej wypowiedzi. Nic dziwnego, że stworzył ich ponad sześćset. Doskonałe rozeznanie na płaszczyźnie muzyki wokalo-instrumentalnej niewątpliwie przełożyło się na całokształt jego twórczości. Kompozytor miał w zwyczaju łączyć swą twórczość instrumentalną z pieśniową, wprowadzając tematy pieśni m.in. do niektórych utworów kameralnych – na przykład temat pieśni *Pstrąg* do *Kwintetu fortepianowego A-dur*, pieśni *Śmierć i dziewczyna* do *Kwartetu smyczkowego d-moll*.

Oktet F-dur został skomponowany przez Franza Schuberta w marcu 1824 roku na zamówienie cenionego klawecisty Ferdinanda Troyera. Dla kompozytora był to trudny czas zmagania się z licznymi przeciwnościami losu – chorobą, brakiem funduszy oraz poczuciem porażki po tym, jak jego opera *Fierrabras* została odrzucona przez dyrekcję prestiżowego teatru Kärntnertor w Wiedniu. Pomimo trudności w ciągu paru miesięcy stworzył trzy wybitne dzieła kameralne: *Kwartet smyczkowy a-moll* oraz wspomniane *Kwartet smyczkowy d-moll* zawierający wariacje na temat pieśni *Der Tod und das Mädchen* (*Śmierć i dziewczyna*) i *Oktet F-dur na smyczki i instrumenty dęte*. Schubert wzorował swój oktet na *Septecie Es-dur* op. 20 Ludwiga van Beethovena, którego zresztą bardzo podziwiał i darzył ogromnym szacunkiem. *Septet* był wówczas znaczącym i cieszącym się popularnością utworem, w którym z łatwością odnaleźć można podobieństwa z kompozycją Schuberta. Co istotne, kiedy Troyer zlecił stworzenie pracy artyście, stwierdził, że zależy mu na podobnym do septetu Beethovena dziele. Biorąc pod uwagę kwestię instrumentacji, zauważalny jest niemal ten sam skład – skrzypce, altówka, kontrabas, klarnet, fagot, róg – w okciecie zostaje jedynie uwzględniona dodatkowa

partia skrzypiec. *Oktet*, podobnie jak kompozycja Beethovena, składa się z sześciu części i jest niezwykle rozległa zarówno pod kątem formalnym, jak i czasowym. Wykonanie całego utworu zajmuje około godziny. Główny temat otwierającej części zaczerpnięty jest z pieśni Schuberta *Der Wanderer*. Powolny wstęp *Adagio* prowadzi do bardziej ożywionego drugiego fragmentu części – *Allegro*, gdzie dalej rozwijane są kolejne motywy. Zestawienie ze sobą instrumentów dętych oraz smyczkowych pozwoliło na kreowanie bogatszych harmonii – gdy wykonywane są unisono ich brzmienie staje się jeszcze pełniejsze. Kompozytor odważnie traktuje także dynamikę, tworząc intrygujące kontrasty skłaniające do wysłuchania dzieła w całości. Druga, powolna część – *Adagio* – rozpoczyna się barwnym, choć subtelnym współbrzmieniem smyczków z klarnetem, którego partia ma w tym odcinku dzieła szczególne znaczenie. Następujące po niej pełne werwy, szybkie *Allegro vivace* jest zupełnie odmienne wyrazowo od poprzedniej części. Schubert traktuje powracający w niej temat na różne sposoby, by zakończyć część stanowczym, jednobrzmiącym akordem. *Andante* jest z kolei oparte na singspielu *Die Freunde von Salamanka* Schuberta, a wariacje, którym poddaje główny motyw dźwiękowy, są wyjątkowo wyrafinowane. Piąta z części – *Allegretto* – jest oparta na strukturze menueta, jej dostojny charakter prowadzi do dramatycznej, wieńczącej dzieło *Andante molto* – *Allegro*. Burzliwy, czy wręcz mroczny, początek finału ustępuje radosnym tonom. Warto przytoczyć tu słowa samego Franza Schuberta: „Kiedy próbowałem śpiewać o miłości, zamieniło się to w ból. A kiedy próbowałem śpiewać o smutku, zamieniło się to w miłość”, które wydają się idealnie oddawać istotę ostatnich dźwięków *Oktetu F-dur*.

Marcelina Werner-Śliwowska

Organizator:

NFM – instytucja kultury miasta Wrocławia współprowadzona przez:

